

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1700. Soc. 161.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

quàm vanæ, & parùm veritati consentaneæ fuissent voces contra Societatem in vulgus sparsæ.

10. Vitæ decessere nostri. Ulyssipone in Domo Professæ 9. Maji septuagenario major P. Andreas Vafæus Vianensis. Tradidit Philosophiam, ac moralem scientiam Eboræ. Rexit Cetobricense Collegium, ubi fuit à confefsionibus Dominæ Elisabethæ Mendossæ Benefactrici singulari ejus Collegii, cui reliquit bona sua Fundatorum dotem æquantia. Postea penè continuatis magistratibus egerat Rectorem tironum, Conimbricensis Collegii, Provinciale Rectorem Eborensem, Præpositum Domus Professæ Ulyssiponenfis, ac Vice Provinciale. Eos magistratus obiit summâ integritate. Dictabat, & ea fuit sociorum opinio, si quid in gubernio peccasset, id à voluntate non profectum. Illius erat sermo, est, non est. Artificia Politica nescivit, & censuit absõna religiosæ sinceritati. Sibi nunquam indulserat corporis sui hostis infensus. Mirabili patientiâ postremis annis tulit ægri tudines. Antonius Homo virtutis exquisitæ socius Coadjutor illi affirmavit adscriptum esse albo prædestinatorum; quod Andrææ immodico erat solatio; vixitque semper eâ dignus felicitate.

Obit P. Andreas Vafæus.

11. Eboræ 24. Februarii P. Mathias de S. Germano Monsaraffii natus. Editus in lucem gerebat signatam crucem in oris læva parte; lineamenta in palma dexteræ manûs sic erant eformata, ut nomen *Mathias* ipsis, tanquam characteribus, exprimeretur. Hæc indicia à DEO singulariter electum ostendere. Usum mentis adeptus vix poterat avelli à templis. Exarsit magnis desideriis religiosæ cupiam familiæ se mancipandi. Missus Eboram studiorum ergo brevè eos fecit progressus, quos præclara ingenia. Societati illic adscriptus instar Angeli vixit. Nullus modestior, aut humilior, rebûsque divinis magis deditus. Omnes religiosissimâ complexus charitate. Dum indefessè, & labore improbo Profodiæ nostri Benedicthi corrigendæ, & augendæ infudat, phthiisi lentè contabescit. Postremo vitæ mense quotidie semel, aut bis per confefsionem eluit animam.

P. Mathias de S. Germano.

12. Bracharæ 21. Aprilis sexagenario major P. Emmanuel à Regibus Lourensiensis. In ipso præter corpus omnia grandia colluxere, ingenium præclarum, & præstantissima ad sacrum suggestum dotes. Tradidit Rhetoricam, & Philosophiam magnâ laude. Sacras litteras Conimbricæ exposuit. Post mortem ordinata ex illius pulcherrimis concionibus tria volumina, quorum duo jam circumferuntur vulgata. Id nunquam illius vivi admisit modestia. Quanquam opus sit posthumum, nec à suo authore typis factum, & politum, habuit, ut meretur, apud omnes peculiarem æstimationem. Cùm præficeretur Collegio Bracharenfi Rector, adeò turbata & contristata est ejus humilitas, ut non quieverit, donec ponderosis rationibus auditis novus Rector sufficeretur. Secesserat Bracharam, cùm vires tenues non essent tot obeundis Ulyssipone concionibus, quot vellent Optimates solemnitatum patroni. Amantissimus juxtâ fuit, ac studiosissimus religiosarum virtutum.

P. Emmanuel à Regibus.

13. Conimbricæ 22. Junii Petrus Silva Coadjutor Sobrerensis, laboris amicissimus Collegio Brigantino plurima attulit in prædiis commoda. Ille vineas, ille pomaria excolere, ille ferere, ac metere segetes, quamvis ante initam Societatem laboribus non fuisset innutritus. Si quis improbavit, reponerat, se id agere, quod levamen in re sentiret. Sui progressus, ac exercitiorum animam juvantium nunquam oblitus.

Petrus Silva.

Annus 1700. Soc. 161.

Quindecim reductioni Indorum se accinxerunt, exceptis duobus Italis, ac duobus Germanis, reliqui fuere Lusitani, partim sacerdotes, partim scholastici, studia Goæ absolaturi, ut apta fierent instrumenta propagando apud eas nationes Evangelio.

Profecti ad Indiam.

Misſio in Ma-
dera,

2. In Madera ſtrenuè res acta per duos ſacerdotes Ignatium Bullonium, & Dominicum Mellum. Septentrionem verſus graſſabantur exitiales morbi. Curiones impares adminiſtrandis ſacramentis tantæ multitudini certiorẽ fecerẽ D. Joſephum Caſtelbrancum diœceſis Episcopum. Ille poſtulavit à noſtro Re-
gore, mitteret duos de noſtris opem miſeris laturus, adjungendum ſuis expen-
ſis chirurgum peritum, medicamenta, & pecuniam ad ſumptus. Ivère duo præ-
dicti menſe Auguſto ad paræciam de S. Cruce, inde ad alias contenderunt, ubi
eorum opera requirebatur.

3. Plena montibus eſt inſula accèſſu valde arduis: habitabant ruſtici in
cryptis, & tuguriis: huc itabant, inquirebantque miſeros jam penè conſepultos:
modò concionibus, modò ſupplicationibus inſtitutis populos excitârunt, ut ad
peccatorum dolorem, & ad implorandam opem divinam pellicerent. Miſeran-
dam ſtragem ubique ediderant peſtilentia tormina: id erat morbi genus. Neq;
modò juvabant noſtri periclitantes corroborando animas confeſſione, & viatico,
verùm etiam corpora ad trahendam vitam neceſſariis ſubſidiis. De his largè
providit Episcopi liberalitas. Tot conſumpta medicamenta, ut pharmacopolia
exhaurirentur.

4. Illud contigit admirabile, quòd bis divinitus oleum in dolis creverit;
ſemel in domo Curionis, quòd erat miſſum ab Episcopo ad ſuccurrendum ægro-
tis; iterum in cella penaria Episcopi, cùm enim ſine meſura extraherent, nun-
quam defecit, ipſomet Præſule rem admirante. Nullo ſumptu abſtinuit, ut
mederetur ſuarum ovium neceſſitatibus. Noſtri verò cunctis ſe periculis obje-
cère, ne DEI gloriæ, miſerorum levamini, & Præſulis expectatiori deſſent.

Mors P. Em-
manuelis
Vieira,

5. Aliqui ſunt in Provincia deſiderati, quorum memoria non involven-
da ſilentio. Ulyſipone in Collegio D. Antonii 23. Decembris P. Emmanuel
Vieira Profeſſor Theologiæ. Veſpèrtinis horis exierat ad videnda templi opera,
dum in ſummum ædificium per trochleam tollebatur lapis prægrandis, ſtabat
propè Emmanuel in eum oculis intentis, cùm ſolutus nodo funis, ad terram
præceps cadit. Emmanuel venientis icùm vitaturus retrò cedens labitur in ſca-
pulas, & occiput impingit acuto lapidi, ſenſu omni amiſſo paulò poſt emori-
tur. Ortus fuerat Lamerofæ in diœceſi Conimbriceniſi. Semper ſtudit reli-
gioſis moribus: ideo ejus mors non debet augere improviſas.

P. Benedic-
ti
Lemii,

6. Eboræ 10. Novembris inſignis Collegii Benefactor P. Benedic-
tus Lemius, natus monte majore novo. Rhetoricam, & altiores ſcientias cum ſplen-
dore profeſſus, laureatusque Doctõr; tradebat Eboræ Theologiam, cùm anno
1675. Londinum petivit Majorum juffu, egitque Regina Cathariæ Theo-
logum, & Concionatorem ad annum 1689. Id temporis meditando Regina in
Luſitaniam redire, præmiſit Benedic-
tum, & ſocios. Reliquam vitam traduxit
Eboræ, Collegium, & ejus præfertim villam plurimis augens operibus, in qui-
bus conſumpſit ſupra viginti millia cruciatorum. Donavit Elvenſi Collegio præ-
tioſam bibliothecam.

7. Nihil in terris æquè, ac Societatem dilexit. Quidquid habebat à Re-
gina, voluit unicè Societatis commodis ſervire, eam exiſtimans patrem, ma-
trem, fratres, ac ſuos conſanguineos. Magnopere religioſam veneratus eſt
paupertatem. Quas adminiſtravit pecunias, tanquam alienas tractaverat. Id-
circo cùm Romam eunti ſuaderet aliquis, ut portaret ejus pecuniæ aliquid, quò
gratificaretur beneficientibus; Abſit hoc à me, reſpondit; quidquid habeo, in
bonum commune, non in privatorum eſt.

8. Pervigiliis SS. Ignatii & Xaverii nihil omnino cibi ſumebat; id ipſi
gravius erat, quòd in eo dominaretur vis ignea. Sic jejunis quotannis pervi-
gilio D. Xaverii habuit ad ſocios exhortationem in ſacello domeſtico. Multus
fuit in meditando rebus divinis, & in promerendo Sanctõrum patrocinio diver-
ſis precibus. Poſtrema morientis verba ea fuerunt: *Redemiſti me Domine Deus
veritatis.* Cætera virtutum exempla qui ſcire cupit, conſulat vitam P. Lemii
per me typis impreſſam.

9. Ibi-

9. Ibidem 18. Decembris P. Paulus Silva Collegii Rector, patriâ Barcel- P. Pauli Silva,
lensis. Sub finem Septembris proximi venerat Collegium gubernaturus. Ap-
parebat ad omnium vora rem gesturum; nam erat prudentissimus, multâ affa-
bilitate & candore præditus. Novâ regione, & alimentis fortioribus nimium
crescens sanguis lecto dedit. Multâ sanguinis missione opus erat, Medicis ju-
bentibus, sed ex eis, qui Rectori assiscebant, imprudenter nonnulli, ne fieret,
obstitere. Inde ortum, quòd eum sanguinis copia suffocaverit.

10. Conimbricæ 5. Februarii P. Joannes Furtadus Ulyssiponensis. Fe- P. Joannis
Furtadi.
lici pollebat ingenio, facultates, & scientias, quibus impendit curas, apprimè
tenuit. Philosophiam, & Theologiam professus Eboræ. Deinde Romam vo-
catus, ut librorum ageret Censorem. Reversus in Lusitaniâ, transegit Co-
nimbricæ reliquam vitam, scrupulis dolendum in modum continuo vexatus: id-
circo non tanto usui esse potuit profunda illius scientia. Indefessè studuit reli-
giosis virtutibus, modestiâ cum primis, commercio cum DEO, & singulari curæ
in non violandis vel minimis Instituti legibus.

11. Plurimi affirmarunt levem culpam scienter non commisisse. Virgi-
nem matrem tenerrimo complexus est affectu: illi dictata sua Philosophica con-
secravit; singulis tractatibus præfigebat tam dulces & suaves præfationes, ut
legatur in ipsis authoris amor, & veneratio adversus magnam Matrem. Otium
vitiosum adeo est exosus, ut immunem à labore nemo invenerit. Apta typo
reliquit volumina multa, præsertim de quæstionibus morum. Denique tantus
fuit in excolendis, & augendis virtutibus, ut res ipsius post mortem apud mul-
tos meruerint reliquiarum æstimationem. Ejus vitam edidi in opere de tiro-
num domicilio Ulyssipone.

12. Locum in his Annalibus meretur charitas Domini Ferreiræ Souti Non admitti-
tur legatum.
Ulyssiponensis piissimi. Hic moriens reliquit in suo testamento, ut annis
singulis darentur Domui Professæ D. Rochi æreorum regalium quinquaginta
millia, quibus aleretur Procurator carcerum, ut liber à cæteris incolarum do-
mûs oneribus totum se occuparet in eo ministerio. Quòd si nollet acceptare
Patres, ea summa accresceret æreorum regalium centum millibus, quæ largi-
enda carceribus quotannis jubebat, administranda ab eodem Procuratore. Re
in consilium vocatâ, censuerunt Patres, id non congruere nostris legibus; & si
cum eis posset stare, non admittendum, cum non intersit nostrâ, quæ facimus
permoti charitate, peragamus obstricti hujusmodi vinculis. Præterea sic rem
miserorum agi utilius, quibus aucta sint subsidia; non ideo nos negligentiores
futuros.

13. In Provincialibus Ulyssipone comitiis elegere Patres conscripti Ro- Congregatio
Provincialis,
quid in ca-
pitulum sit,
mam iturum P. Franciscum Tavarium. Magnopere illi commendatum, ut ro-
garet Præpositum Generalem, juberet extingui Gymnasium humanioris littera-
turæ erectum Ulyssipone in domo tironum. Additæ urgentes rationes: sum-
ptus videlicet, quibus faciendis Provincia non erat. Deinde strepitus Gymna-
sii in domo dicata unice tironum silentio. Multa sunt proposita concernentia
domesticam disciplinam, quæ proficere non vacat. Nec in exemplum ducen-
dam Romanam domum; cum Lusitanis sit genius alius, cui res deberent attempe-
rari: qui enim velint aliarum nationum consuetudines ad nationes alias trans-
ferre, deberent & genios, & ipsius regionis, sive naturæ temperamenta inducere
cum ipsis usibus; quod cum nequeat fieri ope humanâ, talia conari docet ex-
perientia non esse aliud, quàm niti contra torrentem; vanos reddendos tales co-
natus, cum nihil violentum sit perpetuum.

14. Jam idem fuerat mandatum executioni in Collegiis primariis, Pro-
vinciali P. Josepho Seixio. Post tirocinium mansuetiori literaturæ domi stu-
debant Juniores. Comperto aliquot annorum experientia, parùm inde com-
modi proficere, stylo veteri ad nostras scholas publicas reditum est. Quid igitur
cum tanto damno iteranda experimenta, libidine paucorum novitatibus stu-
dentium inducta? Cum ratio doceat commune consilium, si consensus omnium,
Antonius Franco. F ff vel

Novus Provincialis.

vel majoris partis adfit, vel attingere, vel raro deviare ab scopo; si mens dirigat, non voluntas infinceris affectionibus imbuta. Renunciatur Provincialis P. Michaël Diasius Ulyssiponenſis, qui fuerat Reginae Conſeſſarius.

Annus 1701. Soc. 162.

Profecti ad Indos.

Decem & ſeptem dicarunt ſe ad eundis regionibus Indiciſ, Luſitani omnes. Præerat P. Joannes Coſta Bejenſis, qui ex Provincia Malabarica Romam venerat Procurator. P. Franciſcus Vaſconcellius ereptus morti in morbo periculoſo ſe devoverat Indiciſ miſſionibus: anno 1720. nominatus ab Sereniſſimo Rege Joanne V. Cocinenſis Epiſcopus. P. Joſephus Tavaricus mutavit cognomen in Malabarica Provincia, dictuſque Joſephus Saraiva: illic obivit anno 1715. contracto morbo ex laboribus ſui muneris. P. Petrus Gilius primus fuit, qui in Decanenſi regno Montibus, quos Gates vocant, novam fundavit Eccleſiam, multis Ethnicis ad fidem converſis. Aliorum nomina Catalogi exhibent.

Solvitur Gymnaſium domeſticum Ulyſſipone.

2. Menſe Octobri ſolutum eſt Ulyſſipone Gymnaſium humanioris litteraturæ. Labor Magiſtrorum erat decumanus: unus duabus horis manè, duabus à meridie Gymnaſio præerat; præterea diſputationibus per tres horæ quadrantes, nonnunquam explicationi Græcæ linguæ per ſeſqui horam. In cubiculo perpetua dabatur opera in videndis, emendandis, ac dirigendis ſcriptionibus, ſive carmine, ſive proſa. Illud moleſtiſſimum accidebat, quòd novi per dies fere ſingulos abſoluto biennio venirent. Unde Gymnaſium unum attemperandum fuit omnibus in diverſo conſtitutis gradu, ita ut nulli non diſcerent.

3. Plurimam genuit utilitatem opuſculum dictum *Promptuarium Syntaxis*, quod Magiſter typis dedit, ne res eaſdem centies repeteret, ipſique ad manum haberent diſcipuli. Sic placuit vulgatum, ut ſæpe poſtea reculum fir, omniumque Grammaticæ ſtudentium manibus teratur. Modus vivendi, ſi demas ſtudia, tironum erat, veſtitus idem, ac ex eodem panno. Orabant manè in ſacello ſimul, cum tironibus ſacro intererant, veſperè lectioni ſacræ, & punctis meditantis. Indiscriminatim ſedebant in menſa capturi cibos. Temporibus loquendo deſtinatis non uſi alio, quàm Latino ſermone, ſeu inter ſe, ſeu cum Magiſtro in privatis ſermonibus. Hæc aſiduitas linguam Latinam penè reddiderat patriam, feceratque in explicanda mente promptiſſimos. Abſoluto ejus facultatis ſtudio, terni, quaterni mittebantur pedites Conimbricam, & Eboram; quod etiam non caruit ſuis incommodis. Sed his relictis.

Moritur P. Joannes Fonſeca.

4. Supremum diem explevit Ulyſſipone calendis Octobris omni laude major Ven. P. Joannes Fonſeca Vianenſis, in lucem editus, quo tempore ad ſublatam in altum ſacram hoſtiam fiebat ſignum in paræciæ templo. Hinc videbatur exorta cum ipſo veneratio divinæ Euchariſtiæ, & ſtudium eam colendum faciendo, tum audiendo ſacra, tum etiam miniſtrando ſacerdotibus, quando ad aras operabantur. Litteris ſtudebat Eboræ. Fortè conſpexit duos e noſtris, qui domi ſuæ convenerant errantem ſæminam ſuadentes, ut emergeret de coeno. Summopere placuit illi tanta charitas, animumque induxit Societati adungi, quod executus eſt Eboræ.

5. Ibidem annis labentibus tradidit Philoſophiam. Inſtruxit tirones Conimbricæ. Maderenſe Collegium cum poteſtate Viſitatoris luſtravit. Redditus continenti, poſt annos aliquot Rectorem egit tironum Ulyſſipone, Inſtructorum Patrum tertiæ probationis Conimbricæ, Præſectum Juniorum Ulyſſipone, poſtremis annis Præſectum rerum ſpiritualium in Collegio D. Antonii. Longo vitæ decurſu augendis virtutibus, & Evangelicæ perfectioni pro virili inſudaverat. Non fuit virtus, in qua poſteritati non reliquerit exempla generoſa. Amor in DEum ſic incendit animum, ut per DEI nomen roganti ſtipem non negave-